

Шановні відвідувачі сайту Державного історико-архітектурного заповідника у м. Бережани!

Раді Вам представити місто, архітектурний облік якого і спричинився до створення заповідника.

Сьоме століття стоять на берегах Золотої Липи, в обрамленні мальовничих пагорбів Сторожисько, Звіринець, Бабина гора і Яришки, неповторні старовинні Бережани. Годинник на вежі ратуші століттями невпинно чатує вік міста, яке прожило цікаве й трагічне життя і успішно зберегло свою нішу в урбаністичній системі нашої держави.

Першу письмову згадку про Бережани датують 1375 роком, як про давньоруське поселення, яке привілеєм князя Опольчика було передане у володіння боярину Васькові Тептуховичу. Тривалий час повз нього пролягав торговий шлях, що єднав княжі міста Звенигород і Тереховлю.

19 березня 1530 року руський воєвода, староста галицький, коломиїський Микола Синявський домігся для Бережан надання магдебурзького права і заклав тут своє родове гніздо – збудував замок «на прославу Всевишнього Бога і оборону вірних християн».

Наступні століття приводили у місто непересічних зодчих, які сформували неповторний образ міста, яке часто називають «подільськими Атенами», «малою Швейцарією». На його території 8 пам'яток національного значення і 42 місцевого значення.

Центральна історична частина Бережан є унікальним містобудівним комплексом XVII–XIX століть, що зберіг свою планувальну структуру. Цей комплекс відображає чотири фази забудови міста, а його розпланувальна схема періоду XVI–XVII століть, яка склалася фактично із трьох міст на власному магдебурзькому праві (старе середмістя, Нове місто та Адамівка), не має аналогів в Україні. Планувальна система середмістя та Нового міста (чи Містечка), які були оточені наприкінці XVII століття спільним оборонним бастионним поясом, є надзвичайно своєрідним та цінним прикладом розпланування урбаністичного комплексу європейського ренесансного «ідеального міста».

Так, завдяки збереженому плану забудови міста, збереженій стилістиці та комплексних архітектурних рішень, фрагментів оздоблення будівель та споруд, місто Бережани внесено до Списку історичних місць України.

Мандруючи його вуличками зустрінете шляхетні плацики, вишукані вілли, де назавжди оселився дух Маркіяна Шашкевича і Андрія Чайковського, Богдана Лепкого і Осипа Маковея. З фронту Вірменської церкви та порталу з «карликовими» колонами озветься культура древнього вірменського народу, що оселився під оборонним муром міста в кінці XVII ст. Фігури Божої Матері, святих Миколая і Антонія, хрести тверезості розкажуть про давній звичай бережанців творити свої духовні обереги. А цільні ансамблі, такі собі «сади нетанучих скульптур» дивуватимуть на історичному цвинтарі. А єврейський цвинтар докине шальку на терези поліетнічної історії Бережан.

У нашому місті голубить водяне плесо 600-літній став, снуються дивовижні легенди з передмість Адамівка, Рай, Лісники, Хатки, Золочівка, Малинівка, живе достовірна історія про перебування короля Яна Собеського і угорського князя Ференца Ракоці, гетьмана Івана Мазепи і царя Петра I, митрополитів Спиридона Литвиновича і Андрея Шептицького.

А яких світочів зродила Бережанська гімназія для європейської науки, військової справи, театру, письменництва, мистецтва! Вчений-медик М.Бродович, просвітитель М. Шашкевич, автор першої української п'єси в Галичині Р.Мох, мовознавець М. Осадца, автор трилогії «Мазепа» письменник Б.Лепкий, художники Ю.Панькевич, Я.Струхманчук, В.Савчак, оперний співак І.Григорович, актор С.Курбас, генерал Ридз-Смігли, полковник січових стрільців І.Чмола. Гімназія дала національній ідеї вірних провідників Ярослава Старуха, Осипа Дяківа-Горнового, Дмитра Мирона-Орлика. Їх імена відчитуємо у назвах вулиць, на музейних стендах, в книгах.

Бережани – частина нашої великої історії, яку можна запізнати з численних історико-краєзнавчих нарисів, путівників, сайтів. Та найкраще пізнавати її з розповідей

екскурсоводів за маршрутами по місту і околицях, які пропонує Державний історико-архітектурний заповідник, в залах чотирьох музеїв – краєзнавчого, книги, письменника Б.Лепкого, сакрального мистецтва та історії церкви, що містяться в Ратуші – колишній гімназії.

Виховані на святих сторінках історії, бережанці закарбували своє ставлення до неї у пам'ятниках Т. Шевченку, Б.Лепкому, А.Чайковському, українському січовому стрілецтву на горі Лисоні, учасникам визвольних змагань, пам'ятних таблицях Іванові Франку, Маркіяну Шашкевичу, Богданові Лепкому, Олені Кульчицькій, В'ячеславу Черноволу.

Багате на архітектурні пам'ятки, на історичні факти, пов'язані із видатними людьми, багате на традиції та культуру, яка створювалась тут упродовж багатьох століть, воно вписане до визначних та унікальних місцин України, які зуміли донести свою безцінну спадщину до сьогодення та популяризувати її на фестивалях середньовічного Бережанського замку, української альтернативної музики «Рурисько», книжковому фестивалі «У храмі книг», дитячих фестивалях «Канікули в Бережанському замку» та «Казка мого життя».

Запрошуємо до Бережан, відкрийте для себе місто, що назавжди залишило за собою славу Подільських Атен!